Településünk története

Balatonf?zf? a Balaton északkeleti csücskén fekvõ, a régészeti leletek tanúsága szerint a Római-korig visszanyúló múlttal rendelkezõ város. Írásos formában egy 990-ben kelt adománylevélben említik elõször Mámát, a település õsét.
A középkorban, majd a XVII. században is elpusztult település tárgyi emlékei mind-mind bizonyítékai annak, hogy Fûzfõ természeti adottságai letelepedésre és ittmaradásra késztették a helyét keresõ embert.

Feltehetõen már a honfoglalás idején is létezett az a Máma nevû település, amely István király ezredforduló táján készült görög nyelvû adománylevelében szerepel. Az adománylevél szerint Mámát - a szomszédos településekkel együtt - a Veszprém-völgyi görög apácáknak adja a király.
A település Szent László tiszteletére emelt temploma már 1292-ben állt. Romja a mai alsófûzfõi katolikus templom mögött található.
1552-ben a törökök elõl az apácák Körmendre menekültek. Utolsó fejedelemasszonyukról 1623-ban szól írásos emlék. A török idõkben kihalt apácamonostor birtokát - így többek között Mámát is - III. Fendináng 1639-ben a gyõri jezsuita kollégium tulajdonába adja. Máma falu a 18. században, a Rákóczi-szabadságharc idején feltehetõen Béri Balogh Ádám és Rabutin császári generális összecsapásai nyomán pusztult el, nevét ma már csak a "Máma-hegy", "Máma-tetõ" területnév õrzi.
Egy 1761-ben kelt vörösberényi egyházlátogatási jegyzõkönyv szerint a mámai templom még áll, õrzését egy papi rendben lévõ remete látja el. A templom pusztulásának körülményeit nem ismerjük.1773-ben Mária Terézia a jezsuita rendet - az ellenreformációban vállalt szerepe miatt - feloszlatta, birtokaiból pedig tanulmányi alapot hozott létre, melynek jövedelmébõl katonai akadémiákat és középiskolákat tartottak fenn. Így természetesen az egykori Máma község területe is e tanulmányi alap tulajdonába kerül.

A Fûzfõ név (etimológiai jelentése: a Fûz patak forrásterülete) elõször mint Szárberényhez tartozó birtoknév (dûlõnév) szerepel a Veszprém-völgyi apácamonostor alapító okmányában Fûzfõ alakban, majd a 12-14. századból fennmaradt perek okmányaiban helynévként, így például egy 1270-bem keletkezett okmányban: "…in loco Fyusfyu existentia…" szövegkörnyezetben. Egy 1617-ben kelt okirat a Veszprém-völgyi apácáknak a Fûz-patak hídjára vonatkozó egykori vámszedõ jogát említi. A vámszedõ jogot - "mivel az országõt hídját is karban kell tartani"- a jezsuiták gyõri rektora is kéri és Lipót császártól meg is kapja. Egy 1701-ben keletkezett számadáskönyvben szerepel is a vámház 40 Ft-os jövedelme. 1702-ben és 1753-ban vendégfogadóhelyként említik a korabeli iratok Fûzfe, illetve Fûszfeõ néven. Egy 1757-bõl származó vörösberényi népességösszeírás szerint Fûzfõ pusztán Szeifrid János korcsmáros lakik családjával. A gyõri jezsuiták ugyanis egy háromszobás - fából és sárból épített - vendégfogadót létesítettek, amelyet a szárberényi jobbágyaikkal építtettek meg.
A jezsuita rend feloszlatásakor készült leltárban már düledezõfélben lévõ épületként szerepel.

A Fûzfõ nevet a birtok-helynéven kívül az 1960-ig meglévõ Fûzfõ-puszta (a benzinkúttól északi irányban, mintegy 300 méter távolságban volt) õrizte meg és adta át a mai településnek, amely az I. világháború után, a magyaróvári lõporgyár áttelepítésével rakta le alapjait. Az építkezés 1922-ben kezdõdött, és 1927-ben megindult a lõporgyártás. Az energiaellátást biztosító erõtelep kapacitását a lõporüzem nem merítette ki, ezért felvetõdött egy újabb energiafogyasztó telepítésének az igénye. Megindultak a tárgyalások egy papírgyár létrehozásáról, melynek eredményeként 1927. december 17-én megalakult a Hazai Papírgyár Rt. A papírgyár építkezése 1928-ban megkezdõdött, és 1929-ben zökkenõkkel ugyan, de megindult a papírgyártás is.
A Magyar Lõporgyárüzemi Rt. újabb vegyipari termékek gyártását is tervezte, ezért 1928. június 30-i közgyûlésén a cég nevét Nitrokémia Ipartelepek Rt.-re változtatta.
1923 nyarán megkezdõdött a gyári lakótelep építése is, az elsõ ütem befejezése 1924 végéig elhúzódott. A lakótelepen elsõsorban a lõporgyárral Magyaróvárról áttelepült tisztviselõk, munkások és az erõtelep alkalmazottai kaptak elhelyezést.
1930-ban a lakótelep már több száz családnak adott otthont. A szociális, kulturális és sportlétesítmények azonban még csak kezdetleges módon épültek ki. Az egészségügyi szolgálatot is csupán egyetlen orvos látta el a gyárban és a lakótelepen egyaránt.
Fûzfõgyártelep lakossága "zárt" közösséget alkotott, így a kulturális és sportrendezvényeket is csak a gyártelepi lakosság látogatta. A hadiüzemnek nyilvánított ipartelep lakótelepét ugyanis 2,5 méter magas kerítéssel vették

körül, ahol fegyveres-kutyás õrség teljesített szolgálatot.

A Nitrokémia fejlõdése meghatározta a környék falvainak fejlõdését is, mert egyrészt mint munkahely biztos jövedelmet nyújtott a munkát vállaló környékbeli szegényparasztság egy részének, másrészt az ország különbözõ területeirõl származó munkavállalók közül sokan a környezõ falvakban telepedtek le, így természetesen - mint a gyár közvetlen közelében - Alsõfûzfõn is. Elmondható tehát, hogy Balatonfûzfõ lakossága a szó szoros értelmében összevándorolt.

A Budapest - Tapolca vasútvonal, valamint a 71-es fõközlekedési út megépítése, "közelebb hozta" a Balatont a fõvároshoz, és az 1920-30-as években az alsófûzfõi területen egy üdülõtelep kialakulása is elkezdõdött.
1921-ben"Fûzfõ balatoni fürdõtelep" címmel tervet készítettek a területrõl, és ennek következményeként a mai Bartók Béla és Jókai utcában, valamint a stranddal szemben, a domb alatt magasrangú kormánytisztviselõk vásároltak telkeket, építettek nyaralókat. Ennek perifériáján: a mai Árpád-Ady Endre utcában, majd a Balaton körúton építették az elsõ lakásokat a letelepedõ családok, akik elsõsorban gyári alkalmazottak, kereskedõk és egyéb vállalkozók voltak.
Nagyjából ugyanebben az idõben Szalmási János vörösberényi korcsmáros is parcellázást végeztetett a gyártelephez közeli birtokán - amelyet ma is Szalmási-telepnek hívnak - és itt szintén gyári alkalmazottak vásároltak telket és építettek lakásokat.

Az üdülõtulajdonosok fürdõegyesületet hoztak létre a terület fejlesztése céljából. Így 1929-30-ban az egyesület költségén az akkori Alsófûzfõ egész területén kiépítették a villanyhálózatot.
A belügyminiszter 217-366-1933 XV.sz. rendeletével engdélyezi a "Balatonfûzfõ üdülõhely" megnevezést, és az üdülõhelyi bizottság feladatkörének ellátását a Balatonfûzfõi Fürdõtelep Egyesület választmányára ruházza.
Balatonfûzfõ és Fûzfõgyártelep közigazgatásilag Vörösberényhez tartozott. Fûzfõnek saját temetõje sem volt, a temetkezések is a vörösberényi temetõben történtek.

A Hazai Papírgyár Rt. vezetése 1939-ben elhatározta, hogy kulcsszerepet betöltõ alkalmazottai részére lakásokat építettet. 1939 júliusának végén Fellner Pál igazgatótanácsi tag hozzájárult a vörösberényi Csebere-dûlõben az építkezéshez szükséges terület megvásárlásához, ahol a lakások építése 1941-ben be is fejezõdött.
Az építkezések idõszakában folytak - többek között - a II. világháború észak-afrikai harcai is, és a köznyelv a lakótelepet, az akkor sokat emlegetett líbiai város nevérõl, Tobruknak hívta. Egyesek szerint az akkori papírgyári igazgató sofõrje, aki idegenlégiósként Afrikában is megfordult, a terület hasonlósága miatt ("Ez éppen úgy néz, ki mint Tobruk!") nevezete el ekképpen.

Az egyes területeken idõközben létrejöttek a közintézmények, felépültek a középületek, így a gyártelepen már 1925-tõl mûködik a postahivatal, 1936-37-ben épül a római katolikus templom, 1942-ben a munkás- és tisztviselõotthon, a lakosság ellátását a Hangya Szövetkezet biztosította. A gyár vezetése nyolcágyas kórházat létesített állandó orvosi ügyelettel (ekkor már három orvos látta el az egészségügyi szolgálatot).
A munkás lakótelepet eredetileg 400 fõ elhelyezésére tervezték, de ez kevésnek bizonyult, és 1940-ben újabb lakásépítések indultak meg. A fejlõdési folyamatot a II. világháború félbeszakította.

Alsófûzfõn 1928-ban épült a "Sirály" (vendéglõ, élelmiszerbolt, kaszinó, postahivatal kapott benne elhelyezést). 1930-ban épült az elemi iskola tanítólakással, 1940-ben a kultúrház, 1949-ben a református templom.
Önképzõ mûvelõdési céllal mûkedvelõ csoportok alakultak a gyártelepi és az alsófûzfõi községrészekben egyaránt. A gyártelepen a sportot szeretõ alkalmazottak megalakították a Fûzfõi Atlétikai Klubot (1928). A településen tehát fokozatosan kialakultak a közösségi és társadalmi élet formái.

A II. világháborúban - a front közeledtével - az üzemek nagy része leállt, a német katonai parancsnokság utasítására az üzemeket leszerelték, és 1945 elején 250 vagonnyi gépalkatrészt, késztermeket és nyersanyagot szállítottak el Németországba. A leszerelést végzõ szakemberek azonban, amit csak lehetett elrejtettek, így a front átvonulása után viszonylag hamar fel tudtak állítani néhány üzemet közszükségleti cikkek gyártására.
A gyártelepi lakosságot kitelepítették a bombázások elõl, csak a munkások és alkalmazottak maradtak. A harcok alatt 54 lakás semmisült meg a gyártelepen.

1945 augusztusában már mûködött a Fûzfõi Földigénylõ Bizottság és Alsófûzfõn az addig "zárt" (üdülõ) övezetben és egyéb területeken is telkeket mértek ki a munkások, alkalmazottak számára. Az építkezések anyag- és pénzhiány következtében csak gyéren indultak, de az 1950-60-as években - az OTP lakásépítési kölcsön lehetõségével élve - új lendületet vettek.

1958-ban minõségi változás következett be Balatonfûzfõ életében: közigazgatásilag is önálló település lett, és saját Községi Tanácsot hoztak létre. A község területét négy szomszédos község: Vörösberény (1105 kh 93 nöl), Papkeszi (205 kh 192 nöl), Királyszentistván (220 kh 184 nöl) és Balatonkenese (8 kh 1248 nöl) területeibõl képezték ki. A Községi Tanács a közigazgatás korszerûsítése kapcsán - az országban az elsõk között - elõször Veszprém, majd Balatonalmádi vonzáskörzetéhez tartozott, mint városkörnyéki település.

Fûzfõ továbbra is csábító munkahely maradt és újabb családok kerestek itt letelepedési lehetõséget. A Községi Tanács - ezzel párhuzamosan a saját földtulajdonnal rendelkezõk is - telekkialakításokat végeztek az államosított területeken és a lakóházak mellett megjelentek a nyaralóépítési igények is. A magántulajdonban lévõ területek parcellázása kezdetben - rendezési terv hiányában - kellõ átgondolás nélkül történt. Ennek eredményei többek között a helyenként szûk utcák, valamint a több helyen csak szolgalmi joggal megközelíthetõ belsõ telkek.
A gyártelepen is szûk lett a kerítésen belüli terület. Az 50-es években a telep déli részén, a kerítésen kívül megindult a festékgyári lakások és a munkásszálló építése, 1964-ben pedig elkezdõdött a Gagarin utcai építkezés. 1969-ben nyitja meg kapuit az új szakmunkásképzõ intézet. Ez az új fejlõdési folyamat minden bizonnyal tovább tartott volna, ha az akkori vállalati és felsõbb szintû vezetés a lakásépítések helyszínét Fûzfõ helyett nem helyi át a vonzáskörzetek székhelyeire: Veszprémbe, illetve Balatonalmádiba.

A háború után a Nitrokémia is országos szintû nagyvállalattá fejlõdött. Jóléti pénzalapjainak tekintélyes részét fordította sportlétesítmények létrehozására és fenntartására.
A 80-as években az alsófûzfõi és cseberei településrészeken megkezdõdött a közmûépítés, ami felszínre hozta a település egyik fõ erényét: lakosságának önszervezõ erejét, áldozatvállalási készségét. Így valósulhatott meg, jórészt önerõbõl, társulati szervezésben a víz- és csatornahálózat, valamint a gázelosztó vezetékrendszer.

Az 1990-es önkormányzati választással Balatonfûzfõ is a saját kezébe vette sorsának alakítását. A Képviselõ-testület 1993-ban megalkotta a település jelképeit: a címert és a zászlót, azzal a szándékkal, hogy polgáraiban ezzel is elmélyítse az együvé tartozás érzését.

Az elmúlt több mint négy évtized alatt községbõl nagyközség, majd város lett. Ipari vállalkozásai, fejlett intézményi infrastruktúrája révén foglalkoztatási és az ipari vonzáskörzet egészségügyi ellátó központja, az Öveges József Szakképzõ Iskola és Gimnázium révén oktatási központ, hivatásos önkormányzati tûzoltósága révén tizenhárom település tûzvédelmi igazgatásának központjává fejlõdött. A város okmányirodája, gyámhivatala és építésügyi hatósága 2002-tõl nyolc településre kiterjedõ körzet központi feladatokat lát el.

Balatonfûzfõ sportélete több mint 70 éves múltra tekinthet vissza. Napjainkban a város Balaton-partja, országos hírû uszodája, szabadtéri sportlétesítményei, olimpikonokat adó koronglövõi, vitorlás sportja - többek között - Veszprém megye egyik meghatározó idegenforgalmi és sportközpontját jelenti.

Millenniumi Emlékm?
A millennium tiszteletére felállított "F?Z-F?" elnevezés? emlékm? átadására 2001. október 23-án került sor a Jókai utcai Millenniumi Emlékparkban.

Szilágyi Bernadett szobrászm?vész alkotása valóságossá teszi a helység elnevezésének eredetét, F?zf?t, mely a F?z patakra emelt híd f?jénél kialakított vámszed? hely területét jeleníti meg.
A híd, történelmünk ezer évét átível? szimbóluma, a f?zzel együtt jelenik meg, vele kereszt alakú kompozíciót alkotva. A f?z megjelenítése alkalmas arra, hogy sorsunkat expresszíven és egyben helyhez köt?d?en jelenítse meg. A bronzból készült f?z örök lombja állandóságot fejez ki a körülötte lév? lombhullató fák mellett. A megemelt burkolat egy olyan plasztika, mely érzékelteti a híd két partot összeköt? szerepét.

A település adatai:
Balatonfûzfõ délkeleti oldalán a fûzfõi magaspart emelkedik, amely észak felé haladva fokozatosan ereszkedik alá. Északnyugati és nyugati részén szintén magasabban fekvõ területek vannak, így a Fûzfõi-öböltõl északra húzódó középsõ szakasza hosszanti völgyet képez.

Arculatára jellemzõ, hogy három településrészbõl áll, amelyek karakteresen eltérnek egymástól. Találhatunk:
- városias
- családi házas és
- üdülõterületi jellegzetességekkel bíró övezetet.

Balatonfûzfõ a Balaton északi partszakaszának csomóponti települése: a település központjában összefutó 71-es

és 72-es országos fõközlekedési utak biztosítják a zavartalan észak-déli, illetve a kelet-nyugati közlekedést. A település megközelíthetõ a vasúton is, a Budapest - Tapolca vonalon.

A város területe: 922 ha
Állandó lakosainak száma: 4311 fõ

1. Mûemlék: XIII. századi templomrom

A mámai templomrom története:
A Máma nevû település feltehetõen már a honfoglalás idején is létezett. A település neve egy - az ezredforduló táján íródott - görög nyelvû alapítólevélben szerepel, mely szerint István király Mámát a szomszédos településekkel együtt a veszprémvölgyi apácamonostor birtokába helyezte.
A tatárjárás idején, 1242-ben ezt a települést is feldúlták és a temploma is elpusztult, mert a mai romtemplom keletkezési idejét a régészek a XIII. századra datálják. Egy dokumentum szerint 1292-ben már állt Máma Szent László tiszteletére emelt temploma, melyet minden valószínûség szerint már a tatárjárás után építettek fel.
Máma falu pusztulásáról nincsenek írásos adatok, de Thay Kálmán: "Dunántúli hadjárat 1707-ben" címû könyve alapján állíthatjuk, hogy a XVIII.század elején, Rákóczi szabadságharca idején pusztult el. A csatazaj elmúltával a falu lakói nem telepedtek vissza, bár temploma még állhatott, mert egy 54 évvel késõbbi, 1761 augusztusában kelt vörösberényi egyházlátogatási jegyzõkönyvben a következõk olvashatók: "A faluval szomszédos mámai pusztán van remeteség és remete. Távol van az emberektõl, bár az esztergomi fõegyházmegye engedélyével a Szt. László tiszteletére szentelt templom mellett létesült." Tehát ebben az idõben még állt a templom egy mellé épített remetelakkal.
A templom késõbbi pusztulásának körülményeirõl nincsenek adataink. Az 1928-29-bõl származó fényképen már rom, de még a nyugati oromfala is áll.

Közélet [1]

Forrás webcím:https://archiv.balatonfuzfo.hu/kozelet/telepulesunk-tortenete

Hivatkozások
[1] https://archiv.balatonfuzfo.hu/kategoria/kozelet